

УДК [94+39]-057.4(438)"189/196":930.2(477+4)"
193/202"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2026.04.1241>

ДО 130-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ІСТОРИКА ЯКУБА ГОФФМАНА (1896—1964) — ДОСЛІДНИКА ВОЛИНІ: ЕНЦИКЛОПЕДИЧНО- ДОВІДНИКОВИЙ НАРИС

Валентина ЯРЕМЧУК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3445-3027>

наукова співробітниця, Інститут народознавства НАН України, від-
діл етнології сучасності,
проспект Свободи 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: v_viktorivna@ukr.net

19 березня 2026 р. виповнилося 130 років від дня народження відомого діяча міжвоєнного періоду на теренах історико-етнографічної Волині — польського історика Якуба Гоффмана. Відтак *актуальність* цієї статті зумовлена необхідністю вшанувати пам'ять ученого з цієї нагоди. *Новизна* публікації полягає в тому, що відомості про Я. Гоффмана подані на основі систематизації матеріалів, присвячених його діяльності, з українських та польських енциклопедично-довідникових видань.

Мета цієї розвідки — висвітлити енциклопедично-довідниковий аспект представлення постаті Я. Гоффмана. *Об'єктом* дослідження є присвячені вченому статті в енциклопедично-довідникових виданнях, а *предметом* — їхня візнакова складова.

Методологічною основою статті є методи історіографічного аналізу, синтезу та порівняльно-історичний.

По завершенні викладу зроблено висновок про необхідність представлення постаті Я. Гоффмана як етнографа, з конкретизацією напрямків його діяльності у цій ніші, та висвітленням його народознавчого доробку на сторінках енциклопедичних та довідкових видань. Констатовано, що авторка статті продовжила комплексне наукове історико-біографічне дослідження постаті Я. Гоффмана як етнографа, встановила причини його зацікавленості традиційною народною культурою українців, з'ясувала сфери народознавчих інтересів та внесок у розвиток народознавчої науки в Україні.

Ключові слова: Якуб Гоффман, Польща, Волинь, Друга Річ Посполита, етнографія, традиційна культура, історіографія, міжвоєнний період.

Valentyna YAREMCHUK

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3445-3027>

Researcher, The Ethnology Institute
of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Department of Modern Ethnology,
15, Svobody Avenue, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: v_viktorivna@ukr.net

TO THE 130TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH
OF THE POLISH HISTORIAN JAKUB HOFFMAN
(1896—1964) — RESEARCHER OF VOLHYNIA:
ENCYCLOPEDIC AND REFERENCE ARTICLE

March 19, 2026 marks the 130th anniversary of the birth of a famous figure of the interwar period in the historical and ethnographic region of Volhynia — the Polish historian Jakub Hoffmann. Therefore, *the relevance* of this article is due to the need to honor the memory of the scientist on this occasion.

The novelty of the publication lies in the fact that information about J. Hoffmann is presented on the basis of the systematization of materials devoted to his activities from Ukrainian and Polish encyclopedic and reference publications.

The purpose of this research is to highlight the encyclopedic and reference aspect of the presentation of the figure of J. Hoffmann.

The object of the study is articles dedicated to the scientist in encyclopedic and reference publications, and *the subject* is their distinctive component.

The methodological basis of the article is the methods of historiographic analysis, synthesis and comparative-historical approach.

Upon completion of the presentation, a conclusion is made about the need to present the figure of J. Hoffmann as an ethnographer, with a specification of the areas of his activity in this niche and the coverage of his ethnographic work on the pages of encyclopedic and reference publications. It is stated that the author of the article continued a comprehensive scientific historical and biographical study of the figure of J. Hoffmann as an ethnographer, established the reasons for his interest in the traditional folk culture of Ukrainians, clarified the areas of ethnographic interests and contribution to the development of ethnographic science in Ukraine.

Keywords: Jakub Hoffmann, Poland, Volhynia, Second Polish Republic, ethnography, traditional culture, historiography, interwar period.

Вступ. Як наукова співробітниця відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України, я працюю над написанням монографії, присвяченої етнографічній діяльності відомого дослідника міжвоєнного періоду на теренах історико-етнографічної Волині — польського історика Якуба Гоффмана у 1923—1940 рр. Згідно з планом-проспектом, одним із завдань, які я ставила перед собою, було уперше в історичній науці акумулювати всю доступну українську та зарубіжну історіографію та джерельну базу станом на 2024 рік і ввести її до наукового обігу. Оприяднення цих відомостей [див. 1—2] викликало значний резонанс серед науковців та сприяло процесу популяризації персоналії Я. Гоффмана. Підтвердженням зацікавленості цією непересічною постаттю є поява нових авторів у списку літератури дослідницького поля.

Актуальність цієї статті зумовлена необхідністю вшанувати пам'ять Якуба Гоффмана з нагоди виповнення 130-річчя від дня його народження. *Новизна* публікації полягає в тому, що відомості про Я. Гоффмана подані на основі систематизації матеріалів, присвячених його діяльності, з українських та польських енциклопедично-довідникових видань.

Мета цієї розвідки — висвітлити енциклопедично-довідниковий аспект представлення постаті Я. Гоффмана. *Об'єктом* дослідження є присвячені вченому статті в енциклопедично-довідникових виданнях, а *предметом* — їхня відзнакова складова.

Методологічною основою статті є методи історіографічного аналізу, синтезу та порівняльно-історичний. *Джерельну основу* розвідки, серед іншого, склали низка публікацій про Я. Гоффмана, присвячених відзначенню його ювілейних дат. Зокрема до 100-ї річниці від дня народження опубліковано статтю краєзнавця Євгена Зіневича «100-та річниця Якуба Гоффмана». У ній автор наголосив на працелюбності вченого: «Крім неабияких здібностей і здобутих клопіткою працею знань, Гоффману притаманні такі риси як чуйність і доброта. У своїй роботі він був абсолютно безкорисливий, не працював ані для отримання матеріальних благ, ані для задоволення своїх амбіцій. Працював для тієї чи іншої справи» [3, с. 5]. До 120-річчя вченого Національний університет імені Лесі Українки видав бібліографічний

нарис у серії «Дослідники Волині. Дати і долі» [4], а до 125-річчя на сайті Центральної міської бібліотеки м. Рівного викладено присвячену Я. Гоффману статтю [5].

Потрібно також згадати про статтю з польської історіографії Кжиштофа Гарґаса (Krzysztof Gargas) [6], приурочену до 50-річчя з дня смерті Я. Гоффмана, — зокрема в ній зазначено, що частина матеріалів ученого знаходиться в Лондоні (Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego).

Отже, підготовлення цієї статті до відзначення ювілейної дати вченого дає можливість до певної міри підсумувати його науковий доробок, оцінити внесок в українську науку та культуру, вшанувати досягнення.

Основна частина. 19 березня виповнилося 130 років від дня народження Якуба Гоффмана (1896—1964) — відомого вченого, який, будучи поляком за національністю, а вчителем за покликанням, присвятив дослідженню Волині майже два десятки найбільш активних років свого життя. «Якщо вже працюєш у цьому краї — мусиш краще його пізнати, а значить — свої знання передати дітям», — такою була думка науковця і педагога.

На сторінках видання «Rocznik Wołyński» натрапляємо на інформацію, що частково розкриває мотив захоплення поляком дослідженнями Волині. Зокрема свої міркування з цього приводу він оприяднив у другому томі: «Волинь справді красива і цікава, багата історичними традиціями, вона дає нам приклади того, як два народи можуть вільно жити пліч-о-пліч з любов'ю один до одного і працювати заради однієї спільної мети» [7, с. III].

Енциклопедичні та довідкові видання подають наступний перелік посад, які обіймав Якуб Гоффман у ті чи інші періоди свого життя: делегат Археологічного музею Варшави у Волинському воєводстві (1924); голова правління Волинського округу Польської спілки вчителів (1923—1935); посол до Польського Сейму (1935—1938); засновник і головний редактор краєзнавчого видання «Rocznik Wołyński» (1930—1939); співорганізатор Волинського товариства приятелів науки у м. Луцьк (1935); один із редакторів видання «Polski Słownik Biograficzny» (з 1932); упорядник «Бібліографії Волині» (1939); ініціатор створення у м. Рівному музею господарства Волині (1936—1939); місіонер від Польщі в

Ірані, Уганді, Кенії, Танганьїці (1944—1950); очільник Польського наукового товариства на еміграції, член Польського історичного товариства у Великій Британії (з 1955).

Перша енциклопедична довідка про вченого з'являється у міжвоєнний період (30-ті роки ХХ ст.) — у виданні «Album Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935—1940» [8, s. 124]. Окрім біографічних даних Я. Гоффмана, тут зазначено і про його нагороди: «...народився 1896 р. у Коломиї губ. Станіславівської. 6 серпня 1914 року вступив до 6-го батальйону I Бригади Легіону і пройшов кампанію аж до кризи легіону. Звільнений у запас у 1921 році в чині капітана. Після звільнення з армії присвятив себе педагогічній діяльності. Нині завідує початковою школою у Рівному. Він є головою окружної управи Спільки польських учителів у Рівному та президентом Рівненського осередку Товариства легіонерів, редактором *Rocznika Wołyńskiego* та віцепрезидентом *Wołyńskiego T-wa Przyjaciół Nauk*. Двічі нагороджений Хрестом Незалежності та Хрестом Доблесті *Polonia Restituta* та срібним Хрестом Заслуги».

Сьогодні відомості про вченого можна знайти в «Енциклопедії Українознавства» за редакцією Володимира Кубійовича [9, с. 420], «Літературно-краєзнавчій енциклопедії Рівненщини» [10, с. 46], «Енциклопедії сучасної України» [11, с. 338], науковому довіднику «Нариси культури давньої Волині» [12, с. 19], енциклопедичному виданні «Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку» [13, с. 147—148], у польських біографічних словниках [14, с. 227—228], — де подано інформацію про Я. Гоффмана як «польського історика, етнографа, політичного і культурного діяча, педагога».

Для більш точного відтворення короткого нарис життя і творчості Я. Гоффмана наведу відомості згідно з матеріалами кожного із заявлених енциклопедичних чи довідкових видань у хронологічному порядку.

У першому джерелі, «Енциклопедія Українознавства» (1994), про вченого прописано наступне: «Гоффман (*Hoffman*) Якуб (* 1896), поль. політ. і культ. діяч на Волині, педагог, ред. 8 тт. «Во-

линського Річника» («*Rocznik Wołyński*», 1929—39), статті з етнографії, історії, археології й музеології Волині» [9, с. 420].

У «Літературно-краєзнавчій енциклопедії Рівненщини» (2005) зазначено, що Я. Гоффман — польський краєзнавець, «...закінчив школу і гімназію у м. Ясло Краківського воєводства. Учасник Першої світової війни. З 1921 р. на вчительській роботі: працював у м. Ліда Барановицького повіту Білорусії, а в 1923 р. переїхав до Рівного. Брав активну участь у суспільно-громадському житті. У 1930—1939 рр. видав вісім томів «Річника Волинського» — науково-популярне джерело інформації про історію, культуру і природу Волинської землі. З приходом радянської влади у 1939 р. був депортований у Горьковську область, потім заарештований НКВС і ув'язнений. Після амністії був представником Польського посольства в армії генерала В. Андерса. Побував із співвітчизниками в Узбекистані, Ірані, Східній Африці (Кенія, Уганда). З 1950 р. жив і працював у Лондоні» [10, с. 46].

До «Енциклопедії сучасної України» (2006) статтю про Якуба Гоффмана підготував Микола Костриця. Він називає вченого польським культурно-освітнім діячем, дослідником Волині. Серед первинної інформації, яку подав М. Костриця, є уточнення щодо видання «*Rocznika Wołyńskiego*», у якому Я. Гоффман вмістив низку статей з археології, історії, етнографії, географії Волині. Зауважено, що той зібрав значну колекцію волинських писанок і народних вишивок. Обумовлено про його участь у діяльності українського наукового товариства «Коло кременчан» та про авторство книги «*Przewodnik po Wołyniu*» (Warszawa, 1938) [15].

У науковому довіднику «Нариси культури давньої Волині» (2006) Григорій Охріменко зробив скорочений виклад біографії Якуба Гоффмана за книгою «*Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919—1939. Słownik biograficzny*» (2000). Тут уперше вказано, що Я. Гоффман був ініціатором збирання матеріалів до бібліографії Волині. Уся праця мала охоплювати 24 тис. позицій у п'яти томах і з'явитись у 1939 році. Також зазначено про міграційний період, а саме про членство у редакційному комітеті «*Tek Historycznych*». Наявні уточнення щодо поховання вченого на цвинтарі Hampstead

(Лондон) і про загибель його сина та дружини під час Другої світової війни [12, с. 19].

Найбільш обширну характеристику постаті Якуба Гоффмана здійснив Микола Ковальський в енциклопедичному виданні «Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку» (2019), де про вченого зазначено: «...польський освітній діяч, краєзнавець, організатор досліджень у галузях історії, етнології й історичної бібліографії Великої Волині, терену Волинського воєводства в 1921—1939 рр., що включало сучасні Рівненську і Волинську області (крім північних польських районів) і північ Тернопільської області (Кременеччину), зокрема місто Острог і Острожчину». Зауважено про суспільно-історичне й інтелектуальне підґрунтя, на якому Я. Гоффман сформувався як громадянин та науковець, а також визначено життєві орієнтири вченого, що вплинули на розгортання його діяльності на Волині та становлення як відомого діяча. Серед типової інформації про Я. Гоффмана, висвітленої й у зазначених вище виданнях, виділяється перша згадка про опублікування вченим на сторінках «Rocznika Wołyńskiego» низки фрагментів «Актив фарного Острозького костела», починаючи з 1622 р., із переліком будинків і мешканців Острога 1622 р. [13, с. 147—148].

Згідно з інформацією, висвітленою у «Słowniku historyków polskich» (1994), дізнаємося про період життя вченого в Лондоні, де він брав участь у науковому житті польської еміграції, продовжував досліджувати історію Волині, публікував статті на сторінках таких періодичних видань, як «Teki Historyczne», «Rocznik TPN na Olsztynie», «Niepodległość», співпрацював в інституті Ю. Пілсудського [16, с. 185].

Необхідно зауважити, що Я. Гоффман як співавтор «Polskiego Słownika Biograficznego» [див. 17, с. XI] упорядковував матеріали для цього енциклопедичного видання польської біографістики відповідно до завдань і методичних рекомендацій головної редколегії, підготувавши гасла на 18 тис. прізвищ із Волині, Поділля і Київщини. Діяльність ученого в цьому проекті заслуговує на окреме висвітлення.

Популяризації постаті польського вченого в Україні сприяло проведення присвяченого Я. Гоффману відкритого засідання фольклорно-етнографічного товариства у рамках РОКМ [18, с. 62—65], ство-

рення на сайті Рівненської обласної універсальної бібліотеки віртуальної виставки «Якуб Гоффман (1896—1964) — дослідник Волинського краю» [19]. Важливо згадати про іменування вулиці на його честь у мікрорайоні м. Рівного Червоні Гори [20, с. 16].

Із нагоди вшанування 130-річчя з дня народження вченого у стінах Рівненської обласної універсальної бібліотеки, у відділі краєзнавства, підготовлена книжкова виставка «Дослідник Волині: Якуб Гоффман і його спадщина». Її може оглянути кожен, кому цікава постать знаного для Волинського регіону краєзнавця. На експозиції представлені книги, наукові статті, матеріали з «Rocznika Wołyńskiego», дослідження з історії краю та публікації про самого вченого, що відкривають маловідомі сторінки минулого Волині й демонструють внесок Гоффмана у вивчення історії регіону.

Також пам'ять Якуба Гоффмана — дослідника Волині вшанували у Волинському краєзнавчому музеї: в онлайн-форматі провели пам'ятну годину, в якій взяли участь студенти зі Львова, з Волинської та Рівненської областей, що цікавляться історією рідного краю та дослідженням минулого Волині.

Де би не перебував Якуб Гоффман: чи то на зашланні в Сибіру, чи, скажімо, з армією польського генерала Андерса в Ірані або в Африці, — у його серці завжди жевріла згадка про Волинь. У Рівному — місті, в якому пройшла третина життя вченого, як спомин про нього залишилися приміщення його колишніх помешкань та установ, у яких працював; також у сучасників прижилося поняття про «рівненські адреси Якуба Гоффмана» [21, с. 74—76].

Я. Гоффман був нагороджений такими відзнаками Польщі, як: «За вірну службу» (1916), двічі Хрестом Великим (хоробрості), срібним та золотим Хрестом Заслуги (1929, 1938), Хрестом Незалежності (1931), Хрестом кавалерським і офіцерським, Орденом відродження Польщі (1932, 1938) [22, с. 285].

«Небуденний педагог, політик... явно виступав проти несправедливостей поверсальської Польщі» [23, с. 58], — саме так писав про нього колишній учитель Рівненської української приватної гімназії Михайло Гуцулак. Сказане засвідчує уривок виступу вченого, зафіксований у протоколі окружних зборів Спілки польських учителів Волинського

повіту в Рівному від 20 і 21 травня 1934 року: «Як учительська організація ми ... сьогодні тут, на Волині, хочемо ставитися до людини як до самоцілі. Сьогодні, в цей період, різноманітні гасла расизму, націоналізму, шовінізму, комунізму тощо. Ми намагаємося виховати вільну людину тут, на Волині» [24, с. 287].

Висновки. Можна з упевненістю стверджувати, що Якуб Гоффман як польський дослідник займався питаннями матеріальної і духовної культури українців, поділяючи світоглядні позиції з українськими дослідниками. Знаючи ці факти з біографії вченого і аналізуючи все те, що він реалізував у дослідженнях на Волині, дивуєшся різноманітності його зацікавлень та прояву інтересу до всього, за що брався.

У ході продовження комплексного наукового історико-біографічного дослідження постаті Я. Гоффмана як етнографа авторка статті встановила причини його зацікавлення традиційною народною культурою українців, з'ясувала сфери народознавчих інтересів та внеску в розвиток народознавчої науки в Україні, які будуть відтворені у майбутній монографії.

У контексті сказаного доцільною є необхідність представлення постаті Якуба Гоффмана саме як етнографа, конкретизація напрямків його діяльності у цій ніші та висвітлення його народознавчого доробку на сторінках енциклопедичних та довідкових видань.

1. Яремчук В. Діяльність і творчий доробок Якуба Гоффмана в українській та зарубіжній історіографії (1930-ті—2020-ті роки). *Народознавчі зошити*. 2024. № 2 (176). С. 323—335. DOI: 10.15407/nz2024.02.323.
2. Яремчук В. Джерельна база для вивчення етнографічних досліджень Якуба Гоффмана на Волині (1923—1940 рр.). *Народознавчі зошити*. 2024. № 5 (179). С. 1157—1168. DOI:10.15407/.
3. Зіневич Є. 100-а річниця Якуба Гоффмана. Сім днів. Рівне, 1996. 16 березня. С. 5.
4. Якуб Гоффман (1896—1964): бібліографічний нарис до 120-річчя від дня народження. *Дослідники Волині. Дати і долі*. Вип. 12. URL: <https://194.44.187.2/eljourn/1/Hofman.pdf> (дата звернення 22.03.2026).
5. До 125 років від дня народження Якуба Гоффмана. ЦБС м. Рівне. URL: <https://rivnecbs.com.ua/anniversaries/31-do-125-rokiv-vid-dnja-narodzhenja-jakuba-goffmana> (дата звернення 22.03.2026).
6. Gargas K. *Hoffman Jakub (1896—1964)*. URL: sylwetki — Hoffman Jakub (1896—1964) (archive.org) (дата звернення 22.03.2026).
7. Broda S., Hoffman J. *Od Wydawców. Rocznik Wołyński*. Równe: Nakładem Wołyńskiego Zarządu okręgowego związku polskiego nauczycielstwa szkół powszechnych, 1931. Т. II. S. III—IV.
8. *Album Skorowidz Senatu i Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935—1940*. Kraków: Drukarnia Ludowa, 1936. URL: https://sbc.org.pl/dlibra/publication/3548/edition/3742?format_id=2 (дата звернення 22.03.2026).
9. Кубійович В. Гоффман Якуб. *Енциклопедія Українознавства*. Київ, 1994. Т. 2. С. 420.
10. Пащук І. *Літературно-краєзнавча енциклопедія Рівненщини*. Рівне: Волинські обереги, 2005. С. 46.
11. Костриця М. Гоффман Якуб. *Енциклопедія сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. Т. 6: Го—Гю. С. 338.
12. Охріменко Г. Якуб Гоффман [1896—1964]. *Нариси культури давньої Волині*. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. С. 19.
13. Ковальський М. Гоффман Якуб. *Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку*. Острог: НаУОА, 2019. С. 147—148.
14. *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919—1939. Słownik biograficzny*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, 2000. Т. II. S. 227—228.
15. Hoffman J. *Przewodnik po Wołyniu*. Warszawa: Nasza Drukarnia. Związek polskich towarzystw turystycznych, 1938. Т. 2.
16. Śreniowska K. Hoffman Jakub. *Słownik historyków polskich*. Warszawa, 1994. S. 185.
17. Wykaz współpracowników. *Polski Słownik Biograficzny*. Kraków: Polska akademja umiędności, 1935. Т. 1. S. XI.
18. Мушировський В. Видатні громадські та культурні діячі краю в дослідженнях Рівненського краєзнавчого музею. *Діячі науки і мистецтва рідного краю у розвитку української національної культури*. Рівне, 1998. С. 62—65.
19. Гуріна В. Віртуальні виставки РОБ. Якуб Гоффман (1896—1964) — дослідник Волинського краю. URL: <http://libr.rv.ua/ua/virt/210/> (дата звернення 22.03.2026).
20. Грищук Л. *Вулиці Рівного вам розкажуть: бібліографічний покажчик*. Рівне: Рівненська ЦБС, 2008.
21. Прищеп О. Рівненські адреси Якуба Гоффмана. *Вулицями Рівного: погляд у минуле*. Рівне, 2006. С. 74—76.
22. Данілічева В. Якуб Гоффман — учитель, дослідник Волині, громадський діяч. *Волинь (Рівненщина) мультиетнічна: Історія національних меншин*. Рівне: О. Зень, 2022. С. 281—285.
23. Гуцуляк М. *Про близьке здалека (Рівненська Українська гімназія 1923—1939)*. Ванкувер: Накладом автора, 1976.
24. *Державний архів Рівненської області*. Ф. 184. Оп. 1. Спр. 30. Протоколи собраний и конференцій. Отчеты о деятельности первичных организаций. Письмо председателю совета министров о состоянии народного просвещения в восточных воеводствах. 3 декабря 1933 г. — 17 декабря 1934 г.

REFERENCES

- Yaremchuk, V. (2024). Activities and creative achievements of Yakub Hoffman in Ukrainian and foreign historiography (1930s—2020s). *The Ethnology notebooks*, 6 (176), 323—335. DOI: 10.15407/nz2024.02.323 [in Ukrainian].
- Yaremchuk, V. (2024). Source base for studying ethnographic research of Yakub Hoffmann in Volyn (1923—1940). *The Ethnology notebooks*, 5 (179), 1157—1168. DOI: 10.15407/nz2024.05.1157/ [in Ukrainian].
- Zinevych, E. (1996, March 16). 100th anniversary of Yakub Hoffman. *Seven days* (P. 5). Rivne [in Ukrainian].
- Yakub Hoffman (1896—1964): bibliographic essay for the 120th anniversary of his birth. *Volyn researchers. Dates and fates*. Retrieved from: <http://194.44.187.2/eljournal/1/Hofman.pdf> (Last accessed: 22.03.2026) [in Ukrainian].
- To the 125th anniversary of the birth of Yakub Hoffman. Rivne Centralized Library System. Retrieved from: <https://rivnechs.com.ua/anniversaries/31-do-125-rokiv-vid-dnja-narodzhenja-jakuba-gofmana> (Last accessed 22.03.2026) [in Ukrainian].
- Gargas, K. *Hoffman Jakub (1896—1964)*. Retrieved from: (archive.org) (Last accessed 22.03.2026) [in Polish].
- Broda, S. & Hoffman, J. (1931). From the Publishers. *Rocznik Wotyński* (Vol. 2, pp. III—IV). Rivne [in Polish].
- (1936). *Album Index of the Senate and Sejm of the Republic of Poland and the Silesian Sejm. Term 1935—1940*. Krakow [in Polish].
- Kubiyovych, V. (Ed.). (1994). *Hoffman Yakub. Encyclopedia of Ukrainian Studies* (Vol. 2, p. 420). Kyiv [in Ukrainian].
- Pashchuk, I. (2005). *Literary and local history encyclopedia of the Rivne region*. Rivne [in Ukrainian].
- Kostrysia, M. (Ed.). (2006). Hoffman Jakub. *Encyclopedia of modern Ukraine* (Vol. 6, p. 338). Kyiv [in Ukrainian].
- Okhrimenko, H. (2006). Yakub Hoffman [1896—1964]. *Essays on the culture of ancient Volyn* (P. 19). Lutsk [in Ukrainian].
- Kovalskyi, M. (2019). Hoffman Yakub. *Ostroh Academy: history and modernity of the cultural and educational center* (Pp. 147—148). Ostrog [in Ukrainian].
- (2000). Deputies and senators of the Republic of Poland 1919—1939. *Biographical dictionary* (Vol. II, pp. 227—228) Warsaw [in Polish].
- Hoffman, J. (1938). *Guide to Volhynia* (Vol. 2). Warsaw [in Polish].
- Sreniowka, K. (1994). Hoffman Jakub. *Dictionary of Polish historians* (P. 185). Warsaw [in Polish].
- (1935). List of collaborators. *Polish Biographical Dictionary* (Vol. 1, p. XI). Krakow [in Polish].
- Mushirovsky, V. (1998). Prominent public and cultural figures of the region in the studies of the Rivne Museum of Local History. *Activists of science and art of the native region in the development of Ukrainian national culture* (Pp. 62—65). Rivne [in Ukrainian].
- Gurina, V. *Virtual exhibitions ROB. Yakub Hoffman (1896—1964) was a researcher of the Volyn region*. Retrieved from: <http://libr.rv.ua/ua/virt/210/> (Last accessed 22.03.2026) [in Ukrainian].
- Hryschuk, L. (2008). *The streets of Rivne will tell you: a bibliographic index*. Rivne [in Ukrainian].
- Prishchepa, O. (2006). *Rivne addresses of Yakub Hoffman. The streets of Rivne: a look into the past* (Pp. 74—76). Rivne [in Ukrainian].
- Danilicheva, V. (2022). Yakub Hoffman — teacher, researcher of Volyn, public figure. *Volyn (Rivnenshchyna) is multi-ethnic: History of national minorities* (Pp. 281—285). Rivne [in Ukrainian].
- Hutsulyak, M. (1976). *About the near from afar (Rivnenska Ukrainian Gymnasium 1923—1939)*. Vancouver [in Ukrainian].
- (1933—34). Minutes of meetings and conferences. Reports on the activities of primary organizations. Letter to the Chairman of the Council of Ministers on the state of public education in the eastern voivodeships. December 3, 1933 — December 17, 1934. *State Archives of Rivne Region. Fund 184. Description 1. Case 30*.

Received: 30.03.2026

Accepted: 24.05.2026

Published: 23.09.2026